

ΜΕΡΙΕΛΑΝ

ΜΕΛΕΤΕΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗΣ

1

Ευάγγελος Ραυτόπουλος

Καθηγητής Διεθνούς Δικαίου Παντείου Παν/μιου

ΤΟ ΝΕΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ
ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ ΒΑΡΚΕΛΩΝΗΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ
ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ
ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΚΑΙ ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

2η Έκδοση

Προλογίζει ο Καθηγητής Χρήστος Γιανναράς

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

**ΤΟ ΝΕΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ
ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ ΒΑΡΚΕΛΩΝΗΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ
ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ
ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΚΑΙ ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ**

Το Νέο Καθεστώς της Σύμβασης της Βαρκελώνης για την Προστασία του Περιβάλλοντος της Μεσογείου - Το Πρόβλημα και τα Κείμενα της Ελληνικής Μετάφρασης

Ευάγγελος Ραυτόπουλος

ISBN 978-960-562-372-2

Σύμφωνα με το Ν. 2121/93 για την Πνευματική Ιδιοκτησία απαγορεύεται η αναδημοσίευση και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου, η αποθήκευσή του σε βάση δεδομένων, η αναμετάδοσή του σε ηλεκτρονική ή οποιαδήποτε άλλη μορφή και η φωτοανατύπωσή του με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.

ΔΗΛΩΣΗ ΕΚΔΟΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΥ

Το περιεχόμενο του παρόντος έργου έχει τύχει επιμελούς και αναλυτικής επιστημονικής επεξεργασίας. Ο εκδοτικός οίκος και οι συντάκτες δεν παρέχουν διά του παρόντος νομικές συμβουλές ή παρεμφερείς συμβουλευτικές υπηρεσίες, ουδεμία δε ευθύνη φέρουν για τυχόν ζημία τρίτου λόγω ενέργειας ή παράλειψης που βασίστηκε εν όλω ή εν μέρει στο περιεχόμενο του παρόντος έργου.

Art Director: Θεόδωρος Μαστρογιάννης
Υπεύθυνος Παραγωγής: Ανδρέας Μενούκος
Φωτοστοιχειοθεσία: Αγγελική Ορφανουδάκη
Παραγωγή: NB Production AM310315M23

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Μαυρομιάλη 23, 106 80 Αθήνα
Τηλ.: 210 3678 800 • Fax: 210 3678 819
<http://www.nb.org> • e-mail: info@nb.org
Αθήνα: Μαυρομιάλη 2, 106 79 • Τηλ.: 210 3607 521
Πειραιάς: Φίλωνος 107-109, 185 36 • Τηλ: 210 4184 212
Πάτρα: Κανάρη 15, 262 22 • Τηλ.: 2610 361 600
Θεσ/νίκη: Φράγκων 1, 546 26 • Τηλ.: 2310 532 134

© 2015, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΕΒΕ

© 2015, Evangelos Raftopoulos

MERIELAN

ΜΕΛΕΤΕΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗΣ

1

Ευάγγελος Ραυτόπουλος

Καθηγητής Διεθνούς Δικαίου Παντείου Παν/μιου

**ΤΟ ΝΕΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ
ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ ΒΑΡΚΕΛΩΝΗΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ
ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ**
ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΚΑΙ ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

2η Έκδοση

Προλογίζει ο Καθηγητής Χρήστος Γιανναράς

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

The New Regime of the Barcelona Convention for the Protection of the Mediterranean Environment - The Problem and the Texts of the Greek Translation

Evangelos Raftopoulos

ISBN 978-960-562-372-2

COPYRIGHT

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, without the prior permission of NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A., or as expressly permitted by law or under the terms agreed with the appropriate reprographic rights organisation. Enquiries concerning reproduction which may not be covered by the above should be addressed to NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. at the address below.

DISCLAIMER

The content of this work is intended for information purposes only and should not be treated as legal advice. The publication is necessarily of a general nature; NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. makes no claim as to the comprehensiveness or accuracy of the information provided; Information is not offered for the purpose of providing individualized legal advice. Professional advice should therefore be sought before any action is undertaken based on this publication. Use of this work does not create an attorney-client or any other relationship between the user and NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. or the legal professionals contributing to this publication.

NOMIKI BIBLIOTHIKI

23, Mavromichali Str., 106 80 Athens Greece
Tel.: +30 210 3678 800 • Fax: +30 210 3678 819
<http://www.nb.org> • e-mail: info@nb.org

member of Europe's 500
dynamic entrepreneurs

© 2015, NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A.

© 2015, Evangelos Raftopoulos

Στους γονείς μου

MEPIELAN ΜΕΛΕΤΕΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗΣ - 1

Η σειρά *MEPIELAN Μελέτες Διεθνούς Περιβαλλοντικού Δικαίου και Διαπραγμάτευσης* είναι πρωτοβουλία του Μεσογειακού Προγράμματος Διεθνούς Περιβαλλοντικού Δικαίου και Διαπραγμάτευσης (*Mediterranean Programme for International Environmental Law and Negotiation - MEPIELAN*). Η σειρά προτίθεται να συμπεριλάβει έργα που αναλύουν τρέχοντα θέματα Διεθνούς Περιβαλλοντικού Δικαίου και Διαπραγμάτευσης, παγκόσμιας, περιφερειακής και εθνικής σημασίας. Ο σκοπός της σειράς είναι να προάγει τη διεπιστημονική προσέγγιση αγκαλιάζοντας τις νομικές, πολιτικές και γλωσσολογικές όψεις του Διεθνούς Περιβαλλοντικού Δικαίου, και να δημοσιεύει καινοτόμες ιδέες της διεθνούς επιστήμης στη σφαίρα αυτή με έμφαση στην περιοχή της Μεσογείου.

Το Μεσογειακό Πρόγραμμα Διεθνούς Περιβαλλοντικού Δικαίου και Διαπραγμάτευσης (*MEPIELAN*) είναι διεθνές πρόγραμμα που δημιουργήθηκε και διευθύνεται από τον Καθηγητή Ευάγγελο Ραυτόπουλο, τελεί υπό την αιγίδα του Παντείου Πανεπιστημίου και υποστηρίζεται από το Μεσογειακό Σχέδιο Δράσης του ΟΗΕ (*MAP/UNEP*). Το *MEPIELAN* επιδιώκει να προάγει την εκπαίδευση, την έρευνα, την επιμόρφωση, και τη δημόσια συνειδητοποίηση και ενημέρωση στα πεδία του Διεθνούς Περιβαλλοντικού Δικαίου, της βιώσιμης ανάπτυξης και της διαπραγμάτευσης σε σχέση με την περιοχή της Μεσογείου, καλλιεργώντας έτσι μία ολοκληρωμένη προσέγγιση των καθεστώτων περιβαλλοντικής διακυβέρνησης της Μεσογείου. Ο δικτυακός τόπος του *MEPIELAN* είναι www.mepielan.gr

Editorial Board

Professor EVANGELOS RAFTOPOULOS (Managing Editor),
Director of MEPIELAN, Panteion University, Greece

Professor PETER HAAS, University of Massachusetts, USA

Professor MOIRA McCONNELL, Dalhousie University, Canada

Professor EMMANUEL ROUCOUNAS, Member of the Academy of Athens, Greece

Professor JOSÉ JUSTE-RUIZ, University of Valencia, Spain

Professor TULLIO SCOVAZZI, University of Milan (Bicocca), Italy

Professor BUDISLAV VUKAS, Judge at the ITLOS, University of Zagreb, Croatia

MEPIELAN Studies in International Environmental Law and Negotiation is an initiative of the Mediterranean Programme for International Environmental Law and Negotiation. The series intends to include works analyzing current issues of international environmental law and negotiation of a global, regional and national

importance. The aim of the series is to promote an interdisciplinary approach embracing the legal, political and linguistic aspects of international environmental law and publish innovative ideas of international scholarship in the area with emphasis on the Mediterranean region.

The Mediterranean Programme for International Environmental Law and Negotiation (MEPIELAN) is an international programme created and directed by Professor Evangelos Raftopoulos, which is under the aegis of the Panteion University of Athens and is supported by MAP/UNEP. MEPIELAN seeks to promote education, research, training, public awareness and information in the fields of international environmental law, sustainable development and negotiation in relation to the Mediterranean region, thus fostering an integrated approach to environmental governance regimes in the Mediterranean area. Its website is **www.mepielan.gr**.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος Πρώτης Έκδοσης: Χρήστος Γιανναράς.....	XV
Ευχαριστίες - Εισαγωγικά Πρώτης Έκδοσης.....	XIX
Σύντομη Εισαγωγή στη Δεύτερη Έκδοση.....	XXV

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Μεθοδολογία και Προβληματική στη Χρήση της Μεταφραστικής Γλώσσας: Η Περίπτωση του Συστήματος της Σύμβασης της Βαρκελώνης

I. Η Μεθοδολογία της Μετάφρασης.....	3
II. Η Σημασία της Διαπραγματευτικής Διαδικασίας στην Κατανόηση των Πολύγλωσσων Διεθνών Συμβατικών Κειμένων	4
III. Η Σημασία του Μεταφραστικού Φορέα	9
IV. Το Σύστημα της Σύμβασης της Βαρκελώνης και οι Ελλειμματικές Μεταφράσεις του στα Ελληνικά	11
V. Προβλήματα στη Χρήση και Γνώση της Μεταφραστικής Γλώσσας: Πόσο Ορθά Αποδίδεται το Σύστημα της Σύμβασης της Βαρκελώνης ως Συμβατικό Περιβαλλοντικό Καθεστώς	16
VI. Πόσο « <i>Equitable</i> » Είναι Τελικά τα Διεθνή Συμβατικά Καθεστώτα – Γιατί “ <i>Equity</i> ” Σημαίνει «Ορθονομία»	30

- VII. Περί Διόρθωσης των Απλών Τεχνικών Λαθών
στο Αυθεντικό Κείμενο της Πολύγλωσσης Συνθήκης:
Η Περίπτωση του Συστήματος της Σύμβασης της Βαρκελώνης.....38

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Τα Κείμενα του Συστήματος της Σύμβασης της Βαρκελώνης: Μεταφραστική Πρόταση της Διαπραγματευτικής Γλώσσας

- I. Σύμβαση για την Προστασία του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος
και των Παράκτιων Περιοχών της Μεσογείου
*Convention for the Protection of the Marine
Environment and the Coastal Region of the Mediterranean*.....47
- II. Πρωτόκολλο για την Πρόληψη και Εξάλειψη της Ρύπανσης
της Μεσογείου Θαλάσσης από Απόρριψη από Πλοία και
Αεροσκάφη ή από Αποτέφρωση στη Θάλασσα
*Protocol for the Prevention and Elimination of Pollution
of the Mediterranean Sea by Dumping from Ships and
Aircraft or Incineration at Sea* 97
- III. Πρωτόκολλο Σχετικά με τη Συνεργασία για την Πρόληψη
της Ρύπανσης από Πλοία και, σε Περιπτώσεις Έκτακτης
Ανάγκης, για την Καταπολέμηση της Ρύπανσης
της Μεσογείου Θαλάσσης
*Protocol Concerning Cooperation in Preventing Pollution
from Ships and, in Cases of Emergency, Combating
Pollution of the Mediterranean Sea*..... 117
- IV. Πρωτόκολλο για την Προστασία της Μεσογείου Θαλάσσης
από τη Ρύπανση από Χερσαίες Πηγές και Δραστηριότητες
*Protocol for the Protection of the Mediterranean Sea Against
Pollution from Land-Based Sources and Activities* 151
- V. Πρωτόκολλο Σχετικά με τις Ειδικά Προστατευόμενες
Περιοχές και τη Βιοποικιλότητα της Μεσογείου
*Protocol Concerning Specially Protected Areas and
Biological Diversity in the Mediterranean*..... 199

VI. Πρωτόκολλο για την Προστασία της Μεσογείου Θαλάσσης από τη Ρύπανση που Προέρχεται από την Εξερεύνηση και την Εκμετάλλευση της Υφαλοκρηπίδας και του Θαλάσσιου Βυθού και του Υπεδάφους του <i>Protocol for the Protection of the Mediterranean Sea Against Pollution Resulting from Exploration and Exploitation of the Continental Shelf and the Seabed and its Subsoil.....</i>	267
VII. Πρωτόκολλο για την Πρόληψη της Ρύπανσης της Μεσογείου Θαλάσσης από τις Διασυνοριακές Μετακινήσεις Επικίνδυνων Αποβλήτων και τη Διάθεσή τους <i>Protocol on the Prevention of Pollution of the Mediterranean Sea by Transboundary Movements of Hazardous Wastes and their Disposal.....</i>	345
VIII. Πρωτόκολλο για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών της Μεσογείου <i>Protocol on Integrated Coastal Zone Management in the Mediterranean .....</i>	399

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το πρόβλημα της μεταφοράς από γλώσσα σε γλώσσα κειμένων που κωδικοποιούν διεθνείς συμβάσεις, μοιάζει δυσεπίλυτο αν όχι οπωσδήποτε άλυτο. Και αυτό επειδή κάθε χώρα που υπογράφει μία διεθνή σύμβαση και τη μεταφέρει στη γλώσσα της, αναπόφευκτα την κατανοεί με τις (περισσότερο ή λιγότερο ιδιόζουσες) προϋποθέσεις συλλογικής εμπειρίας που η γλώσσα της αποτυπώνει.

Η γλώσσα κάθε λαού διαμορφώνεται και εξελίσσεται με βάση τις ανάγκες της συγκεκριμένης συλλογικότητας και κυρίως την ιεράρχηση των αναγκών, τη νοηματοδότηση του υπαρκτού και πραγματικού από την οποία και προκύπτουν τα κριτήρια της ιεράρχησης. Δεν είναι προϊόν τυχειότητας ούτε ιδεολογικών προδιαγραφών η εκφραστική δυναμική μιας γλώσσας (ούτε βέβαια φυλετικής ανωτερότητας). Είναι το είδος και η ποιότητα των κοινωνικών αναγκών που καθορίζουν τον λεκτικό πλούτο, την εκφραστική χάρη, τη σημαντική ακρίβεια, τη συντακτική λογική αρτιότητα της κάθε γλώσσας.

Μοιάζει επομένως αναπόφευκτο, όταν διαφορετικά κράτη εκπροσωπώντας διαφορετικές κοινωνίες υπογράφουν μία κοινή σύμβαση, να κατανοούν ορισμένους (περισσότερους ή λιγότερους) όρους του κειμένου της σύμβασης με βάση τους ιστορικούς εθισμούς και το βιωματικό φορτίο που οι συγκεκριμένοι όροι κομίζουν στην κάθε γλώσσα. Αν οι διαφορές πολιτισμού που αντανακλώνται στις διαφορές εκφραστικής δυναμικής των γλωσσών παραμένουν ιστορικά εναργείς, τότε τα μεταφραστικά ισοδύναμα της ορολογίας των συμβάσεων ενδέχεται να οδηγούν σε διαμετρικά αντιθετικές κατανοήσεις των λέξεων.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα θα μπορούσε να αποτελεί η σημασιολογική διαφορά ανάμεσα σε πολλούς όρους της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και στα θεωρούμενα ως μεταφραστικά τους ισοδύναμα στις λατινογενείς γλώσσες της Ευρώπης - αν, βεβαίως, παρέμενε ιστορικά ζωντανή η εμπειρία που σημασιοδότησε τους αρχαιοελληνικούς όρους. Τα σημεινόμενα,

λ.χ. των λέξεων, *κοινωνία*, και *societas* είναι δύο ασύμπτωτοι και ασύμβατοι τρόποι συλλογικής συνύπαρξης των ανθρώπων, δύο ανόμοιοι ή και αντίθετοι στόχοι. *Κοινωνία*, στη χρήση της ελληνικής, σημαίνει την ενότητα που προκύπτει από τη δυναμική των σχέσεων βιοτικής συνύπαρξης, τη λειτουργικότητα ζωτικών δεσμών συναλληλίας, την από κοινού μέθεξιν στον λόγο και σε βιωματικές εμπειρίες, την ερωτική ένωση και σαρκική μίξη, την ενότητα ψυχής και σώματος. *Societas*, αντίθετα, είναι το αντι-κείμενο άθροισμα ατόμων συμβαλλόμενων για συγκεκριμένο σκοπό, η συλλογικότητα που προκύπτει από μίαν εταιρική συμφωνία-σύμβαση, ο σύλλογος εταίρων με κοινές χρηστικές επιδιώξεις και από κοινού ανάληψη των υποχρεώσεων και ωφελημάτων της σύμβασης.

Ανάλογες διαφορές νοήματος (δηλαδή σημαινόμενης πραγματικότητας) θα μπορούσε να εντοπίσει κανείς και στα ζεύγη των λέξεων: *δημοκρατία* και *respublica*, *νόμος* και *lex*, *Δίκαιο* και *ius*, *λόγος* και *ratio*, *αλήθεια* και *veritas*, *ήθος-ηθική* και *mos-moralitas*, *εξουσία* και *potestas*, *δια-τάσσω* και *edico*, *πρόσωπο* και *persona*, κ.λπ. Το νοηματικό περιεχόμενο των λέξεων σε κάθε γλώσσα κομίζει πρωτογενείς ερμηνείες της πραγματικότητας που περιβάλλει τον άνθρωπο, αλλά και της πραγματικότητας της ίδιας της ανθρώπινης ύπαρξης, των ενεργημάτων της, των στόχων της συμβίωσης, του τρόπου που μια κοινωνία ιεραρχεί τις ανάγκες και επιδιώξεις της, αντιλαμβάνεται τη δυναμική των σχέσεων και της ελευθερίας του υποκειμένου. Γι' αυτό και οι σημασιολογικές διαφορές θεμελιωδών όρων πρακτικής του Δικαίου αντιπροσωπεύουν όχι απλώς διαβαθμίσεις «σημαντικής» ευκρίνειας και ακρίβειας, αλλά πραγματικές διαφορές στην εκδοχή του κοινωνικού και πολιτικού γεγονότος.

Νομίζω ότι είναι εξαιρετικά εύστοχη η επιμονή του Ευάγγελου Ραυτόπουλου στην ιδιαίτερη σπουδαιότητα που αποκτά σήμερα η γλώσσα *διαπραγματεύσεως*, όταν το κείμενο μιας διεθνούς συμβάσεως θέλουμε να μεταφραστεί «αυθεντικά» (με διασφάλιση της επάρκειας στη νοηματική απόδοση) σε περισσότερες γλώσσες. Διότι στη διάρκεια ακριβώς των διαπραγματεύσεων οι εκπρόσωποι των ποικιλόγλωσσων κρατών μπορούν να χρησιμοποιήσουν την κοινή διαπραγματευτική γλώσσα ως μέτρο και κριτήριο εντοπισμού νοηματικών παραλλαγών, άρα να επιλέξουν και τα ευστοχότερα μεταφραστικά ισοδύναμα για τη μεταφορά της σύμβασης σε άλλη γλώσσα.

Φυσικά, αυτό σημαίνει ότι κάθε γλώσσα που διεκδικεί σοβαρότητα και δυναμική παρουσία στις διεθνείς σχέσεις της, φροντίζει να εκπροσωπείται στις διαπραγματεύσεις διεθνών συμβάσεων από πρόσωπα με επάρκεια όχι μόνο επιστημονικής εξειδίκευσης, αλλά και γλωσσικής κατάρτισης, δηλαδή υψηλής παιδείας και καλλιέργειας.

Η απόφαση του Ευαγγέλου Ραυτόπουλου να ασχοληθεί παραδειγματικά με τα προβλήματα ελληνικής μετάφρασης των κειμένων της Σύμβασης της Βαρκελώνης για την προστασία του περιβάλλοντος της Μεσογείου, ελπίζω και εύχομαι να λειτουργήσει ως γόνιμη πρόκληση για τη συνειδητοποίηση του ρόλου της γλωσσικής παράδοσης στις διεθνείς σχέσεις ειδικά του Ελληνισμού.

Χρήστος Γιανναράς
Σεπτέμβριος 2003

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ - ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΠΡΩΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Επιθυμώ να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες στον καθηγητή και διανοητή Χρήστο Γιανναρά που προλογίζει το βιβλίο. Αποτελεί ευτυχή συγκυρία ότι ένα διεθνολογικό έργο με προσανατολισμό στη σημασία της χρήσης της γλώσσας στο πεδίο των διεθνών συνθηκών (το καθεστώς της Σύμβασης της Βαρκελώνης και των Πρωτοκόλλων της είναι ακριβώς ο πειραματικός χώρος αυτού του επιστημονικού προσανατολισμού – ιδιαίτερα παραμελημένου στη χώρα μας) προλογίζει ένας βαθύς στοχαστής και σκαπανέας της γλώσσας στον τόπο μας, που η πολύμορφη διαδρομή της πλούσιας και πολύπειρης συγγραφικής δουλειάς του αγκαλιάζει με τον γνωστό γόνιμο τρόπο και τη φιλοσοφία της γλώσσας.

Ευχαριστώ την ελληνική ομάδα του MERIELAN, Μελίνα Σουμέλα, Απώ Ξηροτύρη, Αναστασία Κουβεράρη, Σωκράτη Ζάχο, Κωνσταντίνο Τσιμώνη και Μιχάλη Κρητικό που συνεργάστηκαν με δημιουργικό ενθουσιασμό και επαγγελματική ευσυνειδησία στο προδήλως απαιτητικό εγχείρημα του αρχικού σχεδιασμού της μετάφρασης των κειμένων.

Για πολλά χρόνια, από την ανάδυση του νέου καθεστώτος της Σύμβασης της Βαρκελώνης και των Πρωτοκόλλων της για την Προστασία του Περιβάλλοντος της Μεσογείου, η συνεργασία μου με αξιωματούχους της Γραμματείας του Μεσογειακού Σχεδίου Δράσεως/UNEP (Ibrahim Dharat, Budislav Jeftic, Lucien Chabason, Saverio Civili) και του συνεργαζόμενου WHO (Γιώργο Καμιζούλη) όπως και με την εξειδικευμένη βιβλιοθήκη (Νέλλη Δαβάκη, Margaret Watts-Dimas) υπήρξε υποδειγματική και γόνιμα αλληλοτροφοδοτούμενη και αισθάνομαι ευγνώμων γιαυτό.

Ευχαριστώ τον Εκδοτικό Οίκο Αντ. Σάκκουλα για την ιδιαίτερη φροντίδα με την οποία περιέβαλε την έκδοση και αυτού του βιβλίου μου και τον επαγγελματισμό με τον οποίο αντιμετώπισε τις δυσκολίες αυτής της έκδοσης, και τον Ηλία Υδραίο για την πνοή που έδωσε στο εξώφυλλο που φιλοτέχνησε.

Στην Άννα και στον Τζώρτζη οφείλω την επικοινωνία και θαλπωρή που γεννά τη δημιουργική απομόνωση και είμαι ευγνώμων για τον τρόπο που ο καθένας τους συντελεί σ' αυτή.

Το βιβλίο αποτελείται από δύο μέρη.

Το Πρώτο Μέρος επιχειρεί θεωρητική τομή αναφορικά με τη μεθοδολογία και την προβληματική στη χρήση της μεταφραστικής γλώσσας με βάση τη μεταφραστική απόδοση στα ελληνικά της σύγχρονης εξέλιξης ενός σημαντικού περιβαλλοντικού συμβατικού καθεστώτος, που αποτέλεσε και το ιστορικό πρότυπο για την ανάπτυξη αντίστοιχων καθεστώτων σε περιφερειακό επίπεδο ανά τον κόσμο: της αναθεωρημένης μορφής της Σύμβασης της Βαρκελώνης για την Προστασία του Περιβάλλοντος της Μεσογείου και των εκτελεστικών Πρωτοκόλλων της. Στο Μέρος αυτό εκφέρονται σκέψεις σχετικά με τη μεθοδολογία της μετάφρασης των διεθνών συμβατικών κειμένων και αναλύεται η σημασία της διαπραγματευτικής διαδικασίας, και ιδιαίτερα της γλώσσας της κειμενικής διαπραγμάτευσης, στην κατατανόηση των διεθνών συμβατικών κειμένων. Καταδεικνύεται η φαινομενικότητα του τυπικού γενικού κανόνα της ισότητας όλων των γλωσσικών αποδόσεων στις οποίες το κείμενο μιας πολύγλωσσας συνθήκης πιστοποιείται ως αυθεντικό, και διαφωτίζεται, με βάση την πρακτική που ακολουθήθηκε για την αναθεώρηση της πολύγλωσσας Σύμβασης της Βαρκελώνης, το ειδικό καθεστώς που κατέχει η αγγλική, ως γλώσσα εργασίας της κειμενικής διαπραγμάτευσης, έναντι των τεχνητά πιστοποιούμενων ως εξίσου αυθεντικών γαλλικών, αραβικών και ισπανικών αποδόσεών της. Επίσης υπογραμμίζεται, και πάντα με γνώμονα τη θεμελιώδη σχέση που υπάρχει μεταξύ μετάφρασης και διαπραγματευτικής διαδικασίας, η σημασία της δημιουργίας κεντρικού μεταφραστικού φορέα για την καλλιέργεια και διασφάλιση της ενότητας της μεταφραστικής γλώσσας των εν γένει διεθνών συμβατικών κειμένων, ενόψει της μεταφραστικής και επιστημονικής ένδειας, αντιφατικότητας και λαθών που παρατηρούνται – δυστυχώς εντονότατα – στις υπάρχουσες μεταφραστικές αποδόσεις πολλών διεθνών συνθηκών.

Το Μέρος Δεύτερο περιέχει τη μεταφραστική πρόταση των κειμένων που συνθέτουν το νέο περιβαλλοντικό καθεστώς της Σύμβασης της Βαρκελώνης και των Πρωτοκόλλων της. Ειδικότερα στο Μέρος αυτό, αφενός κωδικοποιούνται σε ενιαίο κείμενο οι εκτεταμένες τροποποιήσεις της Σύμ-

βασης της Βαρκελώνης, 1976, του Πρωτοκόλλου για την Απόρριψη, 1976, που υιοθετήθηκαν το 1995, και του Πρωτοκόλλου για τις Χερσαίες Πηγές, 1980, που υιοθετήθηκε το 1996, και μεταφράζονται στα ελληνικά εξαρχής και συνολικά τα σχετικά κείμενα, αφειτέρου μεταφράζονται για πρώτη φορά στα ελληνικά το Πρωτόκολλο για τις Υπεράκτιες Εγκαταστάσεις, 1994, το Πρωτόκολλο για τα Επικίνδυνα Απόβλητα, 1996, καθώς επίσης και το νέο Πρωτόκολλο για τις Ειδικά Προστατευόμενες Περιοχές και τη Βιοποικιλότητα, 1996, που αντικατέστησε το Πρωτόκολλο για τις Ειδικά Προστατευόμενες Περιοχές, 1982, και το νέο Πρωτόκολλο για την Πρόληψη και τις Έκτακτες Ανάγκες, 2002, που αντικατέστησε το Πρωτόκολλο για τις Έκτακτες Ανάγκες, 1976. Η μετάφραση γίνεται από το αυθεντικό αγγλικό κείμενο που φέρει ειδικό βάρος σε σχέση με τα κείμενα που διατυπώθηκαν στις άλλες τρεις οριζόμενες ως «εξ ίσου» αυθεντικές γλώσσες (γαλλικά, ισπανικά, αραβικά), αφού η γλώσσα της κειμενικής διαπραγμάτευσης και σύνταξης ήταν η αγγλική (και εντελώς επικουρικά η γαλλική). Για λόγους άμεσης προσέγγισης του αναγνώστη στην προτεινόμενη ελληνική μετάφραση του αυθεντικού αγγλικού κειμένου, το ελληνικό κείμενο παρατίθεται αντικριστά στο αντίστοιχο αγγλικό κείμενο. Στην αρχή της Σύμβασης και κάθε Πρωτοκόλλου παρατίθεται περιληπτικά η ιστορική διαδρομή και το παρόν νομικό καθεστώς των νέων μεταφραζόμενων κειμένων.

Η ενασχόλησή μου με τη μεταφραστική απόδοση του νέου καθεστώτος της Σύμβασης της Βαρκελώνης παρακινήθηκε από την άμεση και καθολική εμπλοκή μου στον αρχικό σχεδιασμό, στη διαπραγμάτευση και στην τελική σύνταξη των σχετικών κειμένων. Με την ιδιότητά μου ως νομικού συμβούλου του Μεσογειακού Σχεδίου Δράσεως του Περιβαλλοντικού Προγράμματος του ΟΗΕ (MAP/UNEP) υπήρξα ο συντάκτης των προτάσεων της Γραμματείας του MAP για την τροποποίηση της Σύμβασης της Βαρκελώνης που αποτέλεσαν τη βάση του ενιαίου κειμένου της κειμενικής διαπραγμάτευσης (1994-1995), ενώ συμμετείχα και στον αρχικό σχεδιασμό των προτάσεων της Γραμματείας του MAP και στις διαπραγματεύσεις για την τροποποίηση του Πρωτοκόλλου για την Απόρριψη (1994-1995) και του Πρωτοκόλλου για τις Χερσαίες Πηγές (1995-1996) καθώς επίσης και για τη σύσταση του νέου Πρωτοκόλλου για τις Ειδικά Προστατευόμενες Περιοχές και τη Βιοποικιλότητα (1994-1995). Ως συντάκτης του αρχικού κειμένου του Πρωτοκόλλου για τα Επικίνδυνα Απόβλητα που υπεβλήθη από τη Γραμματεία

στα Συμβαλλόμενα Μέρη της Σύμβασης της Βαρκελώνης, ανέλαβα ιδιαίτερο ρόλο στην κειμενική διαπραγματευτική διαδικασία που ακολούθησε (1993-1996). Σε συνεργασία με τον Διεθνή Οργανισμό Ναυτιλίας (ΙΜΟ) και το REMPEC υπήρξα συντάκτης του προταθέντος από τη Γραμματεία κειμένου του νέου Πρωτοκόλλου για την Πρόληψη και τις Έκτακτες Ανάγκες, που αποτέλεσε και τη βάση στη διαδικασία της σχετικής κειμενικής διαπραγμάτευσης (1999-2002). Συμμετείχα τέλος στη δεύτερη και τελική φάση της διαπραγμάτευσης του Πρωτοκόλλου για τις Υπεράκτιες Εγκαταστάσεις (1994) που είχε αρχικά συνταχθεί από τον ΙΙΟ (International Juridical Organization).

Έχοντας την εμπειρία και τη γνώση του συντάκτη και διαπραγματευτή, προσπάθησα να μεταφέρω στη μεταφραστική μου πρόταση το εύρος, τη σημαντική των αποχρώσεων αλλά και την επιστημονική και γλωσσική ακρίβεια των όρων, των προτάσεων και της δομής, σε σχέση πάντα με το συμφραζόμενο νοηματικό πεδίο, των σχετικών κειμένων και μέσα από αλληπάλληλες «μεταφραστικές επαναφορές». Στο πλαίσιο αυτό, και ειδικά στην περίπτωση των κυρωθέντων από την Ελλάδα τροποποιήσεων της Σύμβασης της Βαρκελώνης, 1976, και του Πρωτοκόλλου για τις Χερσαίες Πηγές, 1980, κρίθηκε ότι η απαιτούμενη κωδικοποίηση σε ενιαίο κείμενο των μη καταργούμενων διατάξεων και των τροποποιήσεων και η απαιτούμενη μεταγλώττιση των πρώτων στη δημοτική (Άρθρο Έκτο του Ν. 3022/2002) δεν ήταν – ούτε άλλωστε θα μπορούσε να είναι – μία στενά τεχνική ενασχόληση αλλά μία εξόχως και προδήλως δημιουργική εργασία, κινούμενη στο πλαίσιο της συνολικής μεταφραστικής πρότασής μου και με σκοπό την εξαρχής αντιμετώπιση των οποιωνδήποτε νομικών ή γλωσσικών ελλειμμάτων σε κάθε επίπεδο μετάφρασης.

Σ' ένα διαφορετικό επίπεδο, ο σκοπός του βιβλίου αυτού είναι αναπόφευκτα και πολιτικός. Να διευκολύνει τη διαδικασία επικύρωσης ή αποδοχής των τροποποιήσεων των πολλών και σημαντικών εκείνων πλευρών του νέου καθεστώτος που δεν έχει επικυρώσει ακόμα η Ελλάδα, αλλά και να συντελέσει ευρύτερα και θεμελιωδώς στην ακριβή πληροφόρηση της διοίκησης, της κοινωνίας των πολιτών και των μαζικών μέσων ενημέρωσης για το παρόν συστατικό πλαίσιο του καθεστώτος περιβαλλοντικής διακυβέρνησης της Μεσογείου. Η πρόσβαση των πολιτών στην πληροφορία, που αποτελεί πλέον ρητό καθεστωτικό καθήκον των Συμβαλλόμενων Με-

ρών σύμφωνα με το Άρθρο 15 της τροποποιημένης Σύμβασης της Βαρκελώνης, δεν μπορεί παρά να ξεκινά από την πρόσβαση, διάδοση και μελέτη αυτών των συστατικών συμβατικών κειμένων στην ελληνική γλώσσα.

Το βιβλίο αυτό αποτελεί το πρώτο της σειράς *MEPIELAN Μελέτες Διεθνούς Περιβαλλοντικού Δικαίου και Διαπραγμάτευσης* που φιλοδοξεί να συνεισφέρει ουσιαστικά στην επιστημονική και θεωρητική συζήτηση τρεχόντων θεμάτων που συνδέουν το Διεθνές Δίκαιο με το Περιβάλλον σε διεπιστημονική βάση και ως οπική διακυβέρνησης διεθνούς κοινού συμφέροντος, προάγοντας καινοτόμες ιδέες της διεθνούς επιστημονικής κοινότητας. Στο σημείο αυτό, επιθυμώ να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου στα μέλη του επιστημονικού Συμβουλίου Σύνταξης της σειράς, στους διακεκριμένους καθηγητές Peter Haas, Moira McConnell, Εμμανουήλ Ρούκουνα (επίσης μέλους της Ακαδημίας Αθηνών), José Juste-Ruiz, Tullio Scovazzi και Budislav Vukas (επίσης Δικαστή του Διεθνούς Δικαστηρίου για το Δίκαιο της Θάλασσας - ITLOS) για την πολύτιμη συνεργασία τους στη στήριξη της επιστημονικής αυτής σειράς.

Ευελπιστώ ότι το βιβλίο αυτό, πέρα από τον φανερά χρηστικό και ευρύτερα πολιτικό του χαρακτήρα που συνεπάγεται η μεταφραστική πρόταση των κειμένων του, ρίχνει αχτίδα φωτός στο πολύπλοκο αλλά καιρίο θέμα των νομικών, γλωσσολογικών και πολιτικών όψεων του Διεθνούς Περιβαλλοντικού Δικαίου σχετικά με τη χρήση της μεταφραστικής γλώσσας, εν προκειμένω της ελληνικής, στα διεθνή συμβατικά κείμενα.

Ευάγγελος Ραυτόπουλος
Γλυφάδα, Οκτώβριος 2003

ΣΥΝΤΟΜΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΔΟΣΗ

Η δεύτερη αναθεωρημένη αυτή έκδοση του βιβλίου, δέκα χρόνια μετά την πρώτη του έκδοση το 2004, έρχεται να εμπλουτίσει με γνώση και εξελίξεις τη βασική γλωσσολογική του προσέγγιση στη μετάφραση του Συστήματος της Σύμβασης της Βαρκελώνης. Έρχεται, γενικότερα, να ενισχύσει την κεντρική επιστημονική άποψη του βιβλίου αυτού: ότι η πολλαπλώς παραμελημένη γλωσσολογική προσέγγιση της μετάφρασης της διαπραγματευτικής γλώσσας των κειμένων των διεθνών συνθηκών αποτελεί σημαντική ψηφίδα στη διαδικασία αποτελεσματικής και διαρκούς οικοδόμησης διεθνούς κοινού συμφέροντος που στοιχειοθετεί και την πεμπουσία του «καθεστώτος» που αυτές εγκαθιδρύουν και του «νομοθετικού» σκοπού που επιδιώκουν.

Έτσι, το Πρώτο Μέρος, χωρίς να έχει υποστεί ουσιαστικές αλλαγές, αναδεικνύει περισσότερο και, ως ένα βαθμό, εξελίσσει το θεωρητικό γλωσσολογικό πλαίσιο της μετάφρασης της διαπραγματευτικής γλώσσας των διεθνών συμβατικών κειμένων, που αναφέρεται, ειδικότερα, τόσο στη μεθοδολογική και οργανωτική προσέγγιση όσο και στις πολυδαίδαλες διαδρομές της χρήσης της μεταφραστικής γλώσσας της Σύμβασης της Βαρκελώνης και των εκτελεστικών της Πρωτοκόλλων, με τις ευρύτερες πρακτικές συνέπειές τους.

Το Δεύτερο Μέρος περιλαμβάνει και την προσθήκη του τελευταίου – και πρωτοποριακού – εβδόμου Πρωτοκόλλου σχετικά με την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών της Μεσογείου, στον διαπραγματευτικό σχεδιασμό του οποίου συμμετείχα ως νομικός σύμβουλος της Γραμματείας της Σύμβασης της Βαρκελώνης (MAP/UNEP) τόσο κατά τη φάση της Προδιαπραγμάτευσης (2005) όσο και κατά τη φάση της Συστατικής του Διαπραγμάτευσης (2006-2008). Το Μέρος αυτό αποτυπώνει επίσης και μία μεταφραστική εξέλιξη/βελτίωση κάποιων σημείων του υπάρχοντος συστήματος συμβατικής διακυβέρνησης που αναδύθηκε μέσα από την αδιάλειπτη διδακτική μου εμπειρία και την προσεκτική αναγωγή της μετάφρασης σε διαλεκτική δοκιμασία που από μόνη της θω-

ρακίζει κάθε «έργο». Στο σκιάφως της κατεύθυνσης αυτής, μπορεί κανείς ακόμα να διακρίνει τη συνεχιζόμενη ασυνέπεια ή προχειρότητα επίσημων μεταφραστικών αποδόσεων, εθνικών και κοινοτικών.

Ευχαριστώ τη ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ που επιμελήθηκε με συστηματική φροντίδα και αξιοπρόσεκτη ευγένεια συνεργασίας τη δεύτερη έκδοση αυτού του βιβλίου.

Ευάγγελος Ραυτόπουλος
Γλυφάδα, Μάρτιος 2015

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Μεθοδολογία και Προβληματική στη Χρήση της Μεταφραστικής Γλώσσας: Η Περίπτωση του Συστήματος της Σύμβασης της Βαρκελώνης

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ ΒΑΡΚΕΛΩΝΗΣ

I. Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Η Μετάφραση ενός διεθνούς συμβατικού κειμένου αποτελεί διαδικασία που βασικά λειτουργεί σε δύο αλληλένδετα επίπεδα:

Στο πρώτο επίπεδο, λειτουργεί ως *αυθεντική ανάγνωση* του κειμένου προκειμένου να προσδιορισθεί το νοηματικό πεδίο που μεταφέρει στο *αυθεντικό πεδίο αναφοράς* του (context). Το αυθεντικό πεδίο αναφοράς συνθέτει ένα πλέγμα προϋποθέσεων αυθεντικότητας που αποτελούν: η ιστορική αντίληψη της πραγματικότητας της διαπραγματευτικής διαδικασίας αναφορικά με την οποία διαμορφώνεται συναινετικά το κείμενο και οικοδομείται το διεθνές κοινό συμφέρον· η θεωρητική προσέγγιση του δικαίου ως «λογικής των προηγούμενων» (κλειστό σύστημα) ή ως «λογικής των συνεπειών» (ανοικτό-τελεολογικό σύστημα)· η αποτύπωση της αντίληψης των διασυνδεδεμένων αξιών· και η λογική της διαπραγματευτικής διαδικασίας που οδήγησε στην αυθεντική αποτύπωση του κειμένου. Στην τελευταία αυτή περίπτωση ιδιαίτερη σημασία έχει η γλώσσα της διαπραγμάτευσης, αφού, κατά κανόνα, στο κείμενο ορίζονται επίσημα δύο ή περισσότερες γλώσσες ως αυθεντικές.

Στο δεύτερο επίπεδο, λειτουργεί ως *μεταφραστική-ερμηνευτική απόδοση* αυτού του νοηματικού πεδίου στο συγκεκριμένο πεδίο αναφοράς όπου αυτό θα τύχει επίσημης εφαρμογής. Το αναφορικό πεδίο εφαρμογής συνθέτει ομοίως ένα πλέγμα γλωσσικών προϋποθέσεων και αντιλήψεων που αποτελούν: η γλωσσική πολιτική στις διεθνείς σχέσεις· η διαδικασία επισημοποίησης της μεταφραστικής-ερμηνευτικής απόδοσης του αυθεντικού κειμένου· η αντίληψη της μεταφραστικής διαδικασίας ως εξωτερικής τεχνικής ή ως λειτουργίας της εφαρμογής της συνθήκης· και, τελικά, η βαθύτερη κατανόη-

ση της κοινής διαπραγματευτικής γλώσσας πάνω στην οποία "οικοδομείται" το κείμενο της συνθήκης.

Στην πορεία αυτή, απαιτείται η δημιουργική διατήρηση του αυθεντικού νοηματικού πεδίου του κειμένου καθώς τα πεδία εφαρμογής αλλάζουν και συντελείται η αναγκαία μετάβαση από το ένα πεδίο αναφοράς (αυθεντικό) στο άλλο (μεταφραστικό). Η μεταφραστική λειτουργία στοχεύει στην εύρεση της *ισοδυναμίας* του νοηματικού πεδίου μεταξύ των διαδοχικών πεδίων αναφοράς (αυθεντικού – μεταφραστικού) και όχι βεβαίως στην αναζήτηση βελτιώσεων του αυθεντικού νοηματικού πεδίου μέσω της μετάφρασης. Στο πλαίσιο αυτό, το στοιχείο της υποκειμενικότητας στη μεταφραστική λειτουργία αναδύεται μόνο στο βαθμό που υπηρετεί δημιουργικά τη μέσω πεδίων αναφοράς (contexts) διατήρηση του αυθεντικού νοηματικού πεδίου του κειμένου. Παράλληλα, ιδιαίτερη σημασία έχει η νομική συνείδηση του φορέα της μετάφρασης, η γλωσσική συνείδηση της γλώσσας της μετάφρασης και η διασφάλιση επάρκειας στη νοηματική απόδοση τεχνικών επιστημονικών όρων και εννοιών. Εάν δε ο φορέας της μετάφρασης ενσωματώνει – όπως άλλωστε θα έπρεπε - και την εμπειρία της διαπραγμάτευσης του κειμένου, τότε πρόκειται για συνδυασμό που υπόσχεται τα βέλτιστα αποτελέσματα.

II. Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΥΓΛΩΣΣΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΥΜΒΑΤΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Είναι γεγονός ότι στο επίπεδο της αυθεντικής ανάγνωσης ενός διεθνούς συμβατικού κειμένου απαιτείται κατ' αρχάς να επιχειρηθεί η *αποδόμηση* της γλωσσικής υπόστασης του κειμένου και η αποκάλυψη της σχέσης της συμφραζόμενης διαπραγματευτικής διαδικασίας με τη γλωσσική σύνταξη του κειμένου. Στην περίπτωση των πολύγλωσσων διεθνών συμβατικών κειμένων, όπως η Σύμβαση της Βαρκελώνης και τα Πρωτόκολλά της, η αποδόμηση της γλωσσικής υπόστασης του κειμένου συνδέεται με τη διερεύνηση της υπόθεσης της γλωσσικής ισοδυναμίας των πολύγλωσσων συνθηκών για τη διασφάλιση της ενότητας της συνθήκης και τη σχέση της με τη διαπραγματευτική διαδικασία. Συνδέεται ειδικότερα με την αποκάλυψη της *γλώσσας διαπραγμάτευσης* και το βαθμό ελέγχου των διαπραγματευόμενων ως προς τις άλλες γλώσσες που ορίζονται στο κείμενο ως «εξίσου αυθεντικές» ("equally authentic").

Όπως ορίζεται στην ακροτελεύτια ρήτρα μαρτυρίας (*testimonium*) τόσο της Σύμβασης της Βαρκελώνης όσο και των Πρωτοκόλλων της, τα σχετικά κείμενα συντάχθηκαν σε ένα μοναδικό αντίγραφο σε τέσσερις γλώσσες (Αραβικά, Αγγλικά, Γαλλικά και Ισπανικά), και ότι τα τέσσερα κείμενα είναι εξίσου αυθεντικά. Η τυποποιημένη αυτή διατύπωση είναι σύμφωνη με το Άρθρο 33(1) της Σύμβασης της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών, 1969, που κωδικοποιώντας τη σχετική πρακτική των Κρατών αρθρώνει τον γενικό κανόνα της ισότητας όλων των γλωσσικών αποδόσεων στις οποίες το κείμενο της συνθήκης πιστοποιείται ως αυθεντικό, εκτός εάν ορίζεται στην ίδια τη συνθήκη ή συμφωνείται από τα μέρη – κάτι που δεν συμβαίνει στο καθεστώς του συστήματος της Σύμβασης της Βαρκελώνης και των Πρωτοκόλλων της – ότι σε περίπτωση αποκλίσεως μεταξύ αυτών θα υπερισχύει ένα συγκεκριμένο κείμενο – ειδικότεροι όμως κανόνες επ’ αυτού γενικά δεν προβλέπονται. Ο κανόνας του άρθρου αυτού αναφέρεται απλώς, για τους σκοπούς της ερμηνείας της συνθήκης, στην ίση αυθεντικότητα των γλωσσικών αποδόσεων του κειμένου της συνθήκης που ενσωματώνονται επίσημα κατά το στάδιο της πιστοποίησης της αυθεντικότητας του κειμένου, και έχει να κάνει περισσότερο με τη διαδικασία παρά με τη γλώσσα και την επίδρασή της στη σύσταση και στην καθεστωτική λειτουργία των πολύγλωσσων συνθηκών. Κύριο μέλημά του είναι να συνδέσει επιφανειακά την υποτιθέμενη ισότητα των δύο ή περισσότερων γλωσσικών αποδόσεων της συνθήκης με την πιστοποίηση της αυθεντικότητας της συνθήκης ως διακεκριμένης διαδικαστικής βαθμίδας κατά την οποία ολοκληρώνεται η φάση της συστατικής της διαδικασίας, κάτι που στην περίπτωση της Σύμβασης της Βαρκελώνης και των Πρωτοκόλλων της πραγματοποιείται με τη μονογράφηση από τους πληρεξούσιους των Συμβαλλόμενων Μερών της Τελικής Πράξης της Συνδιάσκεψης των Πληρεξουσίων, όπου ενσωματώνονται, με τη μορφή παραρτήματος, και τα σχετικά κείμενα.¹

---

1. Η πιστοποίηση της αυθεντικότητας του κειμένου της συνθήκης προβλέπεται στο Άρθρο 10 της Σύμβασης της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών, 1969, όπου ορίζεται ότι αυτό καθίσταται αυθεντικό και οριστικό με εκείνη τη διαδικασία που μπορεί να προβλέπεται στο κείμενο ή να συμφωνείται από τα Κράτη που συμμετέχουν στη σύνταξή του (Άρθρο 10(α)) και εφόσον δεν υπάρχει τέτοια διαδικασία, με την υπογραφή, την υπογραφή *ad referendum* ή τη μονογράφηση από τους εκπροσώπους των Κρατών αυτών του κειμένου της συνθήκης ή της Τελικής Πράξης της συνδιάσκεψης που ενσωματώνει το κείμενο (Άρθρο 10(β)). Η πιστοποίηση της αυθεντικότητας αναφέρεται αποκλειστικά στο κείμενο της συνθήκης που προκύπτει με την ολοκλήρω-

Παρά την παραπάνω τυπική διακήρυξη της γλωσσικής ισοότητας στην ακροτελεύτια ρήτρα μαρτυρίας της Σύμβασης της Βαρκελώνης και των Πρωτοκόλλων της, πρέπει να παρατηρηθεί ότι η βασική γλώσσα της διαπραγμάτευσης ήταν η Αγγλική, και μόνον επικουρικά η Γαλλική, ενώ τόσο η Αραβική όσο και η Ισπανική αποτέλεσαν μεταφραστική απόδοση του τελικού Αγγλικού και του Γαλλικού κειμένου κατά το τελικό στάδιο της διαπραγματευτικής διαδικασίας. Πιο συγκεκριμένα, ο σχεδιασμός των κειμένων, η διαπραγμάτευση των εξελισσόμενων σχεδίων και οι συζητήσεις σχετικά με τη νοηματική απόδοση όρων και εννοιών στο πλαίσιο των *Ad Hoc* Συνόδων Νομικών και Τεχνικών Ειδικών (*Ad Hoc Meetings of Legal and Technical Experts*) για την αναθεώρηση του συστήματος της Σύμβασης της Βαρκελώνης έγινε με βάση τη σχετική διατύπωση στην αγγλική γλώσσα, με επιλεκτικές παρεμβάσεις νοηματικής εξισορρόπησης στα Γαλλικά, ιδίως με τη φροντίδα του Γάλλου Συντονιστή του ΜΑΡ. Αντίθετα, τόσο η Αραβική όσο και η Ισπανική γλωσσική απόδοση δεν αποτέλεσαν γλώσσα της διαπραγματευτικής διαδικασίας αλλά παρήχθησαν μόλις στο τελευταίο στάδιο της διαπραγμάτευσης, τη Συνδιάσκεψη των Πληρεξουσίων, και μάλιστα ως μετάφραση των διαπραγματευτικών κειμένων από την *ad hoc* μεταφραστική υπηρεσία της Γραμματείας της Σύμβασης της Βαρκελώνης που στρατολογείται από τον ΟΗΕ ειδικά για το σκοπό αυτό.² Μόνο στην περίπτωση των δύο τελευταίων Πρωτοκόλλων, του Πρωτοκόλλου για Έκτακτες Ανάγκες, 2002, και του Πρωτοκόλλου για τις Παράκτιες Ζώνες, 2008, δόθηκε μεγαλύτερη προσοχή στο Αραβικό κείμενο. Έτσι, κατά τις αντίστοιχες Διπλωματικές Συνδιασκέψεις των Πληρεξουσίων συζητήθηκε, σε χωριστές ανεπίσημες συσκέψεις, η Αραβική απόδοση από τις παριστάμενες αντιπροσωπείες των Αραβικών Κρατών Μερών του συστήματος της Σύμβασης της Βαρκελώνης σε συνεργασία με την *ad hoc* μεταφραστική υπηρεσία της Γραμματείας.

Από την άλλη πλευρά, οι Κανόνες Διαδικασίας των Συνόδων και των Συνδιασκέψεων των Μερών του Συστήματος της Σύμβασης της Βαρκελώ-

---

ση της σχετικής διαπραγματευτικής διαδικασίας, βλ. SINCLAIR, I.M., *The Vienna Convention on the Law of Treaties*, Manchester University Press, 1973, σελ. 35-36.

2. Πρέπει εδώ να παρατηρηθεί ότι οι μεταφραστές στο σύστημα του ΟΗΕ αποτελούν εντελώς χωριστό σώμα από τους διερμηνείς, ασχολούνται αποκλειστικά με τη μετάφραση και μεταφράζουν μόνο στη μητρική τους γλώσσα. Συνεργάζονται με τις νομικές υπηρεσίες των Γραμματειών για την πληρέστερη νομική αποτύπωση των διαπραγματευτικά δημιουργούμενων διεθνών συμβατικών κειμένων.

νης (*Rules of Procedure for Meetings and Conferences of the Contracting Parties to the Convention for the Protection of the Mediterranean Sea Against Pollution and its Related Protocols*) εισάγουν τη έννοια της διαπραγματευτικής γλώσσας ως γλώσσας εργασίας αν και δεν την κατονομάζουν.

Έτσι, σύμφωνα με τον Κανόνα 29, όλα τα έγγραφα εργασίας των συνόδων ή των συνδιασκέψεων καθώς επίσης και όλες οι εκθέσεις και οι συλλογικές πράξεις (ψηφίσματα, συστάσεις και αποφάσεις) θα πρέπει «να συντάσσονται σε μία από τις επίσημες γλώσσες και να μεταφράζονται στις άλλες τρεις επίσημες γλώσσες.» Μολονότι λοιπόν στον προηγούμενο Κανόνα 27 διακηρύσσεται ότι η Αραβική, η Αγγλική, η Γαλλική και η Ισπανική είναι οι επίσημες γλώσσες των συνόδων ή των συνδιασκέψεων των Συμβαλλόμενων Μερών, έρχεται ο Κανόνας 29 για να προσδιορίσει, έστω και γενικά, την αρχή της καθιέρωσης της διαπραγματευτικής γλώσσας στη σύνταξη των κειμένων και να υπογραμμίσει τη σημασία της μιας γλώσσας εργασίας για την κειμενική (*textual*) οικοδόμηση του περιβαλλοντικού καθεστώτος της Σύμβασης της Βαρκελώνης. *Μία διαπραγματευτική γλώσσα σε ενιαίο διαπραγματευτικό κείμενο*: έτσι οικοδομείται προοδευτικά, συλλογικά και δημιουργικά το διεθνές κοινό συμφέρον που αρθρώνεται σε κάθε διεθνές συμβατικό καθεστώς.

Είναι επομένως φανερό ότι η αγγλική, ως γλώσσα εργασίας της κειμενικής διαπραγμάτευσης (και μόνον επιλεκτικά και επικουρικά η Γαλλική) έχει εκ των πραγμάτων ειδικό καθεστώς τόσο για τους σκοπούς της μετάφρασης όσο και για τους γενικότερους σκοπούς της ερμηνείας.³ Η ανάδειξη της Γαλλικής ως συμπληρωματικής γλώσσας κειμενικής διαπραγμάτευσης αποτυπώνει την πρακτική που ακολουθήθηκε πιο συστηματικά κατά την αναθεωρητική και επεκτατική φάση του συστήματος της Σύμβασης της Βαρ-

---

3. Οπως ορθά παρατηρούσε ο POLLUX σχετικά με τον Χάρτη του ΟΗΕ, «με κάθε οφειλόμενο σεβασμό στις πέντε γλωσσικές αποδόσεις ..... αφού η Αγγλική και η Γαλλική αποτελούν τις γλώσσες εργασίας, η απόδοση στις δύο αυτές γλώσσες φέρει μεγαλύτερο βάρος από τις υπόλοιπες τρεις. Θα πρέπει επομένως να είναι ξεκάθαρο ότι οποιαδήποτε ερμηνεία θα έπρεπε να τονίζει ιδιαίτερα το Αγγλικό και το Γαλλικό κείμενο», POLLUX, *The Interpretation of the Charter*, 23 BYBIL (1946) σελ. 54-82. Εν γένει δε, όταν η διαπραγμάτευση και η σύνταξη της συνθήκης έγινε σε μία μόνον από τις αυθεντικές γλώσσες, είναι φυσικό να αποδίδεται μεγαλύτερη αξιοπιστία στο κείμενο της γλώσσας αυτής, AUST A., *Modern Treaty Law and Practice*, Cambridge University Press, 2000, σελ. 205-206.

κελώνης (1995-2008).⁴ Την περίοδο αυτή, το γαλλικό κείμενο της αναθεωρούμενης Σύμβασης και των αναθεωρούμενων ή διάδοχων νέων Πρωτοκόλλων της *εναρμονίζεται αυθεντικά*⁵ με το αγγλικό μέσα από συγκεκριμένες ειδικές παρεμβάσεις των διαπραγματευόμενων εκπροσώπων των Κρατών και της Γραμματείας. Είναι χαρακτηριστικό ότι κατά τη φάση της υιοθέτησης των σχεδίων των σχετικών κειμένων από τις *Ad Hoc* Συνόδους Νομικών και Τεχνικών Ειδικών που τα επεξεργάσθηκαν συγκροτήθηκε μια “open-ended” άτυπη διαβουλευτική ομάδα, περιορισμένου χαρακτήρα, αποτελούμενη αφενός από τη Γραμματεία (τον Συντονιστή του ΜΑΡ, τον Νομικό Σύμβουλο του ΜΑΡ και την νομικά εξειδικευμένη *ad hoc* μεταφραστική υπηρεσία της Γραμματείας που στρατολογείται από τον ΟΗΕ) και αφετέρου από πολύ μικρό αριθμό εκπροσώπων των Συμβαλλομένων Μερών –κυρίως νομικής παιδείας – προκειμένου να διευκολύνει τόσο στην παγίωση της νοηματικής οριστικοποίησης του διαπραγματευθέντος αγγλικού κειμένου όσο και στη συνολική διασφάλιση της αυθεντικής εναρμόνισης του γαλλικού κειμένου με βάση και σε αναφορά προς το αγγλικό κείμενο.

4. Πρόκειται, με χρονική σειρά, για τη Σύμβαση για την Προστασία του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος και των Παράκτιων Περιοχών της Μεσογείου, 1976/1995, το Πρωτόκολλο για την Πρόληψη και την Εξάλειψη της Ρύπανσης της Μεσογείου Θαλάσσης από Απόρριψη από Πλοία και Αεροσκάφη ή από Αποτέφρωση στη Θάλασσα, 1976/1995, το Πρωτόκολλο Σχετικά με τις Ειδικά Προστατευόμενες Περιοχές και τη Βιοποικιλότητα της Μεσογείου, 1995, το Πρωτόκολλο για την Προστασία της Μεσογείου Θαλάσσης από τη Ρύπανση από Χερσαίες Πηγές και Δραστηριότητες, 1980/1996, το Πρωτόκολλο Σχετικά με τη Συνεργασία για την Πρόληψη της Ρύπανσης από Πλοία και, σε Περιπτώσεις Έκτακτης Ανάγκης, για την Καταπολέμηση της Ρύπανσης της Μεσογείου Θαλάσσης, 2002, και το Πρωτόκολλο για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών της Μεσογείου, 2008.

5. Εν προκειμένω, η αυθεντική εναρμόνιση του γαλλικού κειμένου με το αγγλικό κείμενο διαπραγματεύσεως έχει την έννοια της κατάλληλης γλωσσικής προσαρμογής σε συνάρτηση με το ειδικό πεδίο αναφοράς της, κάτι που αποκτά ιδιαίτερη σημασία στην απόδοση κάποιων νομικών εννοιών και όρων που οφείλεται στην ετερότητα-υποκειμενικότητα των πεδίων αναφοράς που συνθέτουν οι διαφορετικές εσωτερικές έννοιες τάξεις (λόγω ιδιαίτερων παραδόσεων, πολιτιστικών αξιών και προκαταλήψεων, κοινωνικο-οικονομικών προϋποθέσεων, σχεσιακής διασύνδεσης με δημόσιο συμφέρον), βλ. RAFTOPOULOS, E., *The Inadequacy of the Contractual Analogy in the Law of Treaties*, Publications of the Hellenic Institute of International and Foreign Law, Athens, 1990, Part Four, σελ. 257-361. Γενικότερο ενδιαφέρον από τη σκοπιά αυτή παρουσιάζει η μεθοδολογία της κριτικής αποδόμησης της συγκριτικής προσέγγισης του δικαίου, η οποία δημιουργικά επιβεβαιώνει αυτήν την ετερότητα-υποκειμενικότητα των πεδίων αναφοράς των συστημάτων του δικαίου, βλ. PETERS, A., *Universalist Assumptions and Implications of Comparative Law: Should they be Deconstructed?*, PROCEEDINGS OF THE 93rd ANNUAL MEETING OF THE AMERICAN SOCIETY OF INTERNATIONAL LAW, 1999, σελ. 366-369.

Πώς προσεγγίζει ένας διεθνολόγος το πρόβλημα της μετάφρασης διεθνών συμβατικών κειμένων, στη δημιουργία των οποίων έχει συμμετάσχει, και ποια είναι η μεταφραστική του πρόταση; Πώς πρέπει να προσεγγίζεται η γλώσσα της διαπραγμάτευσης στην οποία αποτυπώνονται τα διεθνή συμβατικά κείμενα;

Το βιβλίο αυτό, προϊόν σοβαρής διεπιστημονικής ενασχόλησης, αποτελεί συνεισφορά στη θεωρία και πρακτική της μετάφρασης των διεθνών συμβατικών κειμένων που εγκαθιδρύουν περιβαλλοντικά καθεστώτα. Εστιάζει στο νέο καθεστώς της Σύμβασης της Βαρκελώνης για την προστασία του περιβάλλοντος της Μεσογείου και των επτά εκτελεστικών της Πρωτοκόλλων, το οποίο κωδικοποιεί και μεταφράζει στα ελληνικά, προσφέροντας αντικριστά και το αυθεντικό αγγλικό κείμενο. Με επίκεντρο το σύστημα της Σύμβασης της Βαρκελώνης διερευνά τη μεθοδολογία της μετάφρασης των κειμένων των διεθνών συμφωνιών, τη σημασία της διαπραγματευτικής διαδικασίας στην κατανόηση των πολύγλωσσων διεθνών συμβατικών κειμένων, τη σημασία του μεταφραστικού φορέα, τις ελλειμματικές μεταφράσεις του συστήματος της Σύμβασης της Βαρκελώνης στα ελληνικά, τα ειδικά προβλήματα στη χρήση της μεταφραστικής γλώσσας (νομικά και γλωσσικά, θεωρητικά και πρακτικά) που αντιμετωπίζει κανείς κατά τη μετάφραση του συστήματος της Σύμβασης της Βαρκελώνης στα ελληνικά, και, τέλος, τη διόρθωση απλών τεχνικών λαθών στο αυθεντικό κείμενο της πολύγλωσσης συνθήκης, όπως στην περίπτωση του συστήματος της Σύμβασης της Βαρκελώνης. Κεντρικό αίτημα του βιβλίου είναι η βαθύτερη κατανόηση της διαπραγματευτικής γλώσσας των διεθνών συμβατικών κειμένων και η επείγουσα ανάγκη όπως η Ελλάδα αναπτύξει μία κεντρική στρατηγική γλώσσας - για όλες τις διεθνείς συμφωνίες στις οποίες συμμετέχει ή πρόκειται να συμμετάσχει.

ISBN: 978-960-562-372-2

15329